

לרבנו חננאל, כותבים מזוהה בקלף אף לכתחילה. ואולם הרי"ף (בהלכות מזוזה) כתב שלכתחילה יכתבנה על הדוכסוסטוס. ובשעת הדחק או כשהיא טעונה שמירה, כגון שהיא במקום התורפה וכדו' (עפ"י רמב"ן ור"ן) — כותבה על הקלף. כתבה על הדוכסוסטוס במקום בשר — לפי תירוץ אחד בתוס' (במנחות לב) כשרה. ואילו הרמב"ם (תפלין א, ח) פסק לפסול. המזוזה כשרה להיכתב על הגויל (רמב"ן ור"ן). אבל מהגהות אשר"י משמע שאין כותבים מזוזה על הגויל. וכן מבואר ברמב"ם שלמצוה, נכתבת המזוזה רק על הדוכסוסטוס מהלמ"מ.

דף פ

ק. א. מהו שיעור חיוב בהוצאת דיו? ומהם אופני החיוב בהוצאתו מרשות לרשות?
ב. הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת — מה דינו באופנים השונים?
א. תנן במתניתין: דיו — כדי לכתוב שתי אותיות. תנא בכרייתא: שתי אותיות בדיו (דיו יבש. רש"י), או כשהוא בקולמוס, (ואינו חייב על הוצאת הקולמוס, מפני שהוא טפל לדיו, ולכך אם אין בדיו שיעור — פטור מכלום. רש"י. ואפשר דהיינו דוקא כשאין צריך לקולמוס, כגון שיש שם קולמוסים אחרים. ע' שפת אמת), או כשהוא בקלמרין (= כלי להנחת קולמוסים, ויש בו קסת לסופר). יש סוברים שכשהדיו בקלמרין וכדו', אינו חייב אלא במעט יותר מכתיבת שתי אותיות, כי לעולם נשאר מעט דיו בקסת (עפ"י רמב"ם יח, ט. וע"ע מאירי; שפת אמת). נסתפק רבא האם אות אחת בדיו ואות אחת בקולמוס / בקלמרין מצטרפים לחיוב אם לאו. 'תיקו'. ואעפ"י שבשני קולמוסים מצטרף, שמא באלו אין מצטרף (תוס'). וע"ע בשפת אמת פירוש נוסף. אמר רבא: הוציא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך — חייב, כתיבתן זוהי הנחתן. (ואף על פי שאין כאן הנחה על גבי מקום ד' על ד'. מאירי). הוציא אות אחת וכתבה וחזר והוציא אות אחת וכתבה — פטור. מה טעם — בשעה שהוציא האחרונה נחסר השיעור מהראשונה, (בגלל יבוש הדיו. רש"י).

ב. אמר רבא (כמסקנא): הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת והניחה — אם קדם והגביה את הראשונה קודם הנחת השניה, נעשית הראשונה כמי שנקלטה בפי כלב או שנשרפה, ופטור, שאין כאן הנחת שיעור שלם בזמן אחד.

יתכן ודוקא במלאכת הוצאה אומרים כן, אם משום שאין כאן הנחה של שיעור שלם, אם משום שהיא 'מלאכה גרועה', [וגם בכתיבה — ודאי צריך שיהיו שתי האותיות כתובות לפנינו], אבל בשאר מלאכות שבת יש לחייב גם אם בהשלמת השיעור אין החצי הראשון קיים או נחסר מן השיעור (כן נסתפק הפרי-מגדים בפתיחה הכוללת להל' שבת. והמנחת-חינוך (טו, ז) כתב לדייק מרש"י כאן, שרק לענין מלאכת הוצאה אומרים כן).

הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת דרך עליה, (בתוך ג' טפחים הסמוכים לה, או אף כשאינו דרך עליה, ובתוך ג' טפחים לקרקע. עפ"י תוס') — חייב. [ואעפ"י שלדעת רבא הזורק אינו מתחייב עד שינוח החפץ על גבי משהו, במעביר א"צ הנחה כזו, שהיא מונחת בידו הסמוכה לקרקע]. מרש"י ותוס' כאן משמע שאין חילוק אם ההעברה כולה נעשתה תוך ג' או שהיתה למעלה

מג' ואחר כך הוריד החפץ למטה, אבל בתוס' בעירובין (צח: ד"ה נימא) מבואר שאם היה החפץ למעלה מג' והורידו — צריך הנחה על גבי משהו (עפ"י חזו"א סב, ד ועע"ש בסק"ו כג; שו"ת בית זבול ח"ב כ, יט ואילך).
 אין חיוב בהוצאות שני חצאי-שיעור אלא בהעלם אחד, אבל בשני העלמות — אין החצאים מצטרפים לחייב (וכדעת חכמים האומרים יש ידיעה לחצי שיעור, וכן הלכה, אבל לרשב"ג — חייב).
 רבי יוסי אומר: אפילו בהעלם אחד אינו חייב אלא כשהוציא לרשות אחת, (ר"ח ורבנו תם גורסים: מרשות אחת. אבל הנחה אין צריך ברשות אחת), אבל אם מפרידה רשות אחת ביניהם — פטור. [לרבה: כגון רשות היחיד המפסקת בין שתי רשויות הרבים. לאביי: אף כרמלית. לרבא: אף פסל (= חתיכת עץ. גבוה עשרה טפחים ואינו רחב ד', או רחב ד' ואינו גבוה עשרה, ואפילו דינו כרשות הרבים, שהרבים מכתפים עליו. תוס').]

א. הרמב"ם (שבת יח, כד) פסק כרבי יוסי וכרבה. והריא"ז פסק כרבא.
 יש לדייק מרש"י שהפסק הרשויות צריך להיות לכל רוחב הרשות, אבל בלאו הכי, נחשבת רשות אחת [הגם שבגטין נחשבת רשות נפרדת גם באופן זה] (עפ"י שפת אמת).
ב. רש"י נקט שקרפף יותר מבית סאתים דינו ככרמלית ואינו מפסיק לדעת רבה. ואין הדבר מוסכם, שהרי מן התורה הוא רשות היחיד גמורה, והזורק לתוכו מרשות הרבים חייב חטאת (ע' רעק"א: תוספות שבת שמו, ח; שו"ת בנין ציון — החדשות, קנד. וראה בבאור דברי רש"י בברכת מרדכי ח"א לא, י').

ג. השפת-אמת צדד שמא לרבי יוסי, המוציא כגרוגרת לרשות זו וחזר והוציא כגרוגרת לרשות נפרדת, אפילו בהעלם אחד — חייב שתיים. ולכאורה נראה מסברה שאין חילוק חטאות בשינוי המקומות, [ובודאי באופן ששגג בעצם איסור הוצאה] והלא לעיל (עב): הוצרכו לימוד מיוחד לחילוק חטאות, ומנין ללמוד חילוק באותה מלאכה, אלא רק לענין צירוף שתי פעולות לחייב, אמר רבי יוסי שאין מצרפים אלא כשהשיעור השלם מונח ברשות אחת, שאם לא כן, אין כאן צורת מלאכה.

דפים פא — פב

קיא. א. החף והפותחת — האם הם מקבלים טומאה?
ב. הנפנה לנקביו בשבת בחצר ובבקעה — במה יקנה את עצמו ובמה לא יקנה?
ג. אלו הלכות נוספות נאמרו בסוגיא לנפנה בשבת?
ד. אלו הנהגות בריאות ושמירה נאמרו בסוגיא בנוגע לבית הכסא?
ה. האם מותר בשבת להגביה מן הקרקע גוש עפר או עציץ נקוב שיש בהם עשבים, או להניחם על גבי קרקע? ומה דין התולש אותם עשבים?
ו. מהו שיעור חיוב של הוצאת חרס בשבת?
א. חפי פותחת (= שינים שבמנעול, שלא נקבעו בו) טהורים.
 לרש"י, החפים עשויים מעצם, וטהורים מפני שאינם ראויים לכלום. לתוס' ורמב"ן, עשויים ממתכת, ואף על פי שראויים קצת ליתגן בפותחת, טהורים משום גולמי כלי מתכות.
 קבעם בפותחת — טמאים. ואם היא פותחת של דלת הבית — טהורים, שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע.